

LUPȚA

le combat

Director : Mihai Korne Redactor : Antonia Constantinescu

COSTUL ABONAMENTULUI PE UN AN

În franci francezi

FRANȚA
EUROPA

FRF 250
FRF 300

În alte valute tariful este majorat
pentru acoperirea cheltuielilor
bancare :
DM 100 - Fr. Elv. 90 - L St. 35

Cu avionul :

AFRICA
AMERICA DE NORD
ISRAEL
AMERICA DE SUD
ASIA
AUSTRALIA

FRF 350

USA 60 sau echivalent

FRF 400

USA 70 sau echivalent

125, Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud - France

Telephone : (33-1) 46. 02. 05. 40 - Tetex 633520F

Commission Paritaire N° 65481 - C;C;P; : 11 341 71 A Paris

Telefax : (33-1) 46.02.14.37

Numărul 203

7 mai 1993

PUTEM ÎNCEPE

Recentele alegeri din Franța, referendumul din Italia și cel din Rusia ne pot da de gândit.

În Franța, sistemul de vot majoritar pe circumscripție a dus la o schimbare radicală de majoritate parlamentară. Cu 40% din voturi, cartelul celor două partide de centru-dreapta a obținut 80% din locurile în Camera Deputaților. Fosta majoritate de stînga, cu 20% din voturi, n-a obținut decît 20% din locuri iar ecologiștii, cu 8% și extrema dreaptă cu peste 10% din voturi au fost marginalizați.

Partidele marginalizate au criticat votul majoritar ca fiind nedemocrat fiindcă nu reflectă toate opiniile cetățenilor. Pe plan teoretic, critica pare valabilă, dar nu și pe planul politic real.

Numărul mare de partide nu reflectă neapărat un număr mare de opțiuni ale cetățenilor. În majoritatea domeniilor, opțiunile sunt limitate la două sau trei posibilități și mai toate partidele se limitează la una din ele. În România, spre pildă, partidele guvernamentale, FDSN și sateliții săi, au o concepție comună în cvasitotalitatea domeniilor, iar nuanțele dintre ele sunt mai mult formale decît de fond. În opoziție, diferențele sunt poate mai mari nu din cauza opțiunilor de viitor, cît mai cu seamă din cea a provenienței oamenilor.

În toate democrațiile, specificul partidelor marginale îl constituie de obicei poziția lor față de probleme secundare cărora însă le dau o amploare excesivă sau pe care le tratează mai ales cu o agresivitate care este în cele din urmă dăunătoare însăși democrației. Este cazul imigrației în Franța sau în Germania. În urma valurilor de imigranți din ultimii ani, toate partidele franceze sunt de acord să limiteze imigrația. Specificul extremei drepte îl constituie agresivitatea și violența cu care pretinde că rezolvă problema.

În România, atitudinea partidelor de extremă este asemănătoare. Cum însă sunt mai multe, supralicitarea dintre ele duce la excese și mai mari care dăunează țării în domeniul intern și internațional.

În timp ce votul majoritar pe circumscripție asigură majorități omogene, ceea ce explică de ce a fost adoptat de vechiile democrații anglo-saxone, votul

proporțional încurajează fărîmițarea partidelor și deci combinații pre și postelectorale între partide, care nesocotesc de cele mai multe ori voința alegătorilor. Chiar și aleșii sunt din plecare prizonierii acestor aranjamente făcute peste capul lor de conducerile de partid.

Legătura dintre alegător și ales, care este, de fapt, justificarea fundamentală a democrației parlamentare, devine o simpla ficțiune. Ca urmare, în mintea cetățenilor, parlamentul nu mai reprezintă voința populară, ceea ce s-a constatat în Italia, unde alegătorii au respins cu o majoritate uluitoare, de 83%, sistemul proporțional, corupția pe care o dezvoltase și, mai cu seamă, legăturile între guvern, partide și mafie.

Votul proporțional și mai ales numărul mare de partide provoacă instabilitatea guvernelor, ceea ce antrenează și paralizia politică. Italia a avut 51 de guverne în 48 de ani iar în Franța, între 1945 și 1958, cîta vreme exista sistemul proporțional, schimbările de guvern erau tot așa de numeroase.

Dacă totuși Italia este a cincea putere industrială din lume, meritul revine vitalității economiei libere și întreprinderilor sale particulare mari și mici.

În România, unde economia dirijată rămîne copleșitoare, neajunsurile unui regim sclerosat și corupt sunt cu mult mai mari și, deci, modificarea sistemului de vot este cu atît mai imperioasă.

Votul proporțional a fost, de altfel, instaurat în martie 1990 de guvernul Roman prin CPUN, după ce, inițial, FSN-ul propusese un vot majoritar uninominal pe circumscripție cu un singur tur, conform sistemului din Anglia și SUA. Ulterior, FSN-ul și-a modificat poziția în favoarea votului proporțional, cînd a constatat că este în pierdere de voturi. Cum sistemul proporțional a favorizat FSN-ul în mai 1990 și FDSN-ul în septembrie 1992, este de presupus că guvernul îl va menține.

În timp, sistemul se va dovedi nefast chiar și pentru actualii guvernanți. Desigur, aceștia sunt complicii partidelor de extremă care sprijină FDSN-ul în Parlament. Dar această complicitate îi face, totodată, și prizonierii acestor partide. Pe plan internațional, complicitatea guvernanților cu partidele extreme este infinit mai nocivă decît avantajele pe care guvernul Văcăroiu

le-a putut obține prin voturile acestor partide, cu prilejul moțiunii de cenzură sau la adoptarea bugetului. Pe plan interior, mafia care controlează statul prin SRI, armată, ministere și circuitele economice nu va putea la nesfîrșit paraliza energiile țării cum nici predecesorii săi nu au putut să o facă în vremea lui Ceaușescu.

Sub o formă sau alta, capacul va sări. Cu cît mai tîrziu, cu atît mai puternic.

Democrația asigură mijloacele unei schimbări pașnice, dar presupune și o voință politică pentru a realiza asemenea schimbări. În Italia, parlamentul a blocat ani de zile schimbarea legii electorale, pînă ce forțe extraparlamentare au recurs la referendum.

În România, din cauza majorităților guvernamentale din Cameră și Senat, o schimbare pașnică necesită să se recurgă la referendum. Exemplul Italiei este aplicabil și României, fiindcă, mafia și corupția există în ambele țări, dar diferențele de structura economică, de tradiție socială și de independență a justiției, deosebesc fundamental Italia de România actuală.

Ideea de referendum va fi acceptată mai lesne în România, după precedentul italian și cel rusesc, decît ar fi fost acum 6 luni. În ciuda diferențelor, putem învăța mai ales din precedentul rusesc.

Referendumul rus trebuia să arbitreze între președintele Ielțin și parlament, ceea ce nu ar fi cazul celui pe care îl propunem. Referendumul din Rusia arată că parlamentul era mult mai prost văzut de alegători decît președintele. În România, președintele și parlamentul sunt în aceeași tabără, dar, în trecut, președintele a reușit, parțial, să se distanțeze de guvernele pe care le numise și care purtau răspunderea eșecurilor împreună cu majoritatea parlamentară care le susținea.

Deja, în septembrie 1992, candidatul Iliescu n-a întrunit decît trei cincimi din voturi, fața de două cincimi pentru candidatul opoziției, deși acesta era necunoscut de public cu trei luni mai devreme.

Actualul guvern și majoritatea care îl susține se uzează repede și, deci, un referendum pentru schimbarea legii electorale poate să fie bine acceptat de

Mihai KORNE

populația care înțelege că fără schimbări structurale, criza va continua și se va amplifica.

Dacă președintele, care se bucură de mai mult credit decât guvernul sau majoritatea parlamentară, se opune referendumului, o asemenea atitudine îi va dauna și rezultatele referendumului se vor răsfriinge asupra autorității sale. În ambele cazuri este posibil ca legea electorală să fie schimbată.

Schimbarea legii va avantaja pe termen scurt opoziția, fiindcă majoritatea voturilor celor nemulțumiți, al căror număr crește, se va regrupea în jurul ei. În timp, sistemul majoritar va folosi și partidului guvernamental, debarasându-l de șantajul partidelor extreme.

Viața politică românească are nevoie de alternative între centru dreapta și social democrație. Din cauza supralicitării extremelor, FSN-ul în trecut și actualmente FDSN-ul nu reușesc să constituie partidul social-democrat de care este nevoie. Dacă vor mai pierde multă vreme, nu o vor mai putea face și elementele lor valabile vor fi înlăturate din viața politică. Un sistem de vot majoritar dă acestor elemente posibilități de evoluție pe care nu le pot avea cu sistemul actual.

Chiar dacă referendumul nu duce la schimbarea legii, însăși faptul că problema va fi dezbătută, va înlesni evoluția opiniei publice în sensul sistemului majoritar.

În Franța au trebuit 13 ani, în Italia 48 de ani pentru înlocuirea votului proporțional cu cel majoritar. Am câștiga mult timp dacă am putea să o facem în România în cursul anului. Chiar dacă nu reușim, putem, cel puțin, începe.

Mihai KORNE

O ISTORIE VECHĂ ?

Anul 1977 a fost anul de cumpănă al protestelor: acțiunea lui Paul Goma, greva minerilor, Sindicatul Liber. În vara aceluiași an s-a plasat și acțiunea celor 7 tineri care au adresat senatorului Henry Jackson, la Washington, un memoriu referitor la nerespectarea drepturilor omului și a deciziilor Actului final de la Helsinki. Semnatarii erau: Ion Marinescu, muncitor, Radu Negrescu, Iosif Niță, Nicolae Windisch și Raymond Paunescu, funcționari, Vasile Constantinescu, inginer, Dragoș Neamțu, desenator tehnic. Au fost arestați, torturați, au făcut obiectul unui proces expedit cu ușile închise și au fost condamnați la un an de muncă la Canalul Dunărea-Marea Neagră, ediția a doua. Pentru a deturna caracterul politic al protestului celor 7 tineri, ei au fost acuzați de "parazitism". Chiar dacă, lui Radu Negrescu, de pilda, i s-a desfăcut contractul de muncă abia când el era deja la Canal!...

Fugiți de la noul "loc de muncă" din Megidia, cei 7 au declarat greva foamei în apartamentul din București al lui Radu Negrescu, din str. Compozitorilor nr. 5. Era în august 1977 și acțiunea lor era anunțată și

DOCRINA PARTIDULUI ALIANȚEI CIVICE: "NEOLIBERALISMUL BINE TEMPERAT"

Congresul PAC a avut loc între 23-25 aprilie, în sala Operei din Timișoara. O premieră: organizatorii au cerut protecția SRI fiindcă, a declarat cu ironie Daniel Vighi, purtătorul de cuvânt al filialei Timiș PAC "ne-am gândit că e mai bine ca ei să lucreze la vedere". Au participat peste 600 de delegați și peste 100 de invitați, membri ai ambasadelor, personalități politice, printre care Emil Constantinescu, Gabriel Andreescu, Dinu Patriciu, Mircea Ionescu Quintus, Ion Aurel Stoica. Din partea PNȚCD a participat vicepreședintele partidului, Ioan Lup. Reprezentanții formațiilor din CDR au salutat congresul, s-au citit mesaje de la Doina Cornea și O. Păler, de la ambasadori acreditați la București. Din Franța a participat la Congres Jean-Claude Mignon (RPR).

În 23 aprilie, congresul a început, după un Te Deum, prin cuvântul de salut al primarului Timișoarei, Viorel Oancea. În raportul alcătuit în numele Comitetului Național și prezentat de Nicolae Manolescu, a fost vorba de activitatea politică, de aspecte organizatorice, identitatea politică a partidului, concluzii și perspective. N-au lipsit observațiile ironice la adresa celor 4 demisionari și a partizanilor acestora. Activitatea parlamentară a partidului e "mai curînd prost cunoscută decât nesatisfăcătoare". Despre statutul partidului elaborat de "junii turci", cum i-a denumit pe cei 4 demisionari, N. Manolescu a declarat "Nu cred în concilierii spectaculoase. (...) Sînt oameni care, în mod normal, nu mai au ce căuta în conducerea PAC-ului. Aș vrea să înțelegeți limpede acest lucru, dacă nu doriți să perpetuăm confuzia". Alți 37 de

vorbitori au relansat criticile emise de N. Manolescu. Raportul economic a fost alcătuit de Eugen Vasiliu.

A doua zi, în 24 aprilie, au fost prezentate amendamentele la proiectul de statut și la proiectul de program și au fost dezbătute nu 4, ci 7 moțiuni. Moțiunea, "doctrina", cum a numit-o liderul PAC, care a întrunit cele mai multe voturi a fost neoliberalismul. De fapt o doctrină integratoare: "PAC este un partid de orientare neoliberală, care se bazează pe valorile civismului, democrației și moralei".

"Nu am venit să facem alt partid. Nu vrem să fie dezamăgiți cei care ne-au așteptat aici. (...) Partidul este în filiale, nu în prezidiu... Nu am să iau cuvîntul, nu am să candidez... Nu voi ieși din partid..." a declarat Stelian Tănase, sosit sîmbătă seara, împreună cu Călin Atanasiu și Dan Grigore, invitați în cele din urmă, în numele Comitetului Național. Emil Tocaci aflat în străinătate, a trimis un mesaj de salut.

Pe 25 aprilie au avut loc alegerile pentru funcțiile de conducere. Cu 415 voturi din 505 valabile, Nicolae Manolescu a fost reales președinte PAC. Vicepreședinte a fost ales Nicolae Țăran. Președintele Curții de Onoare și Demnitate a fost ales Alexandru Paleologu (cu 314 voturi față de Mihai Șora, 202 voturi).

Concentrarea afitor responsabili politici la Timișoara a fost și prilejul unor întîlniri evenimente, ca cea dintre noul lider PNL, Mircea Ionescu Quintus și conducerea PL. Un alt eveniment: la conferința de presă care a urmat Congresului, președinții PAC și AC se aflau împreună.

printr-o banderolă prinsă pe zidul blocului.

Iosif Niță, povestește: "Telefonul a fost tăiat, blocul înconjurat, au fost postate sentințele pe bloc și în afara lui. Apoi ușa apartamentului a fost spartă și au năvălit numeroși civili și milițieni. Milițienii formau ariergarda. Civiii erau înarmați cu bastoane de cauciuc pe care au început a le manevra ca niște profesioniști. Și-au făcut datoria pentru 10 ani. Desculți, dezbrăcați, cu cătușe la mîini și loviți cu bastoanele în spate, am fost scoși din casă. Afară, lumea se uita îngrozită. În fața blocului, înainte de a fi aruncați în dubă, ni s-a mai tras o bătaie ca să vadă poporul cum sunt pedepsii trădătorii și să-i piară cheful oricui și-ar mai cere drepturile. "Maestru de arme" a fost maiorul Cârnu, care personal a recunoscut că tot ce știe mai bine e să bată. Într-adevăr, știa." Radu Negrescu, fiind în plus și gazda acțiunii, a avut parte de un tratament suplimentar. "La sediul din Calea Rahovei, continua Iosif Niță, a mai urmat o porție de bătaie, după care am fost predați unor domni în costume și cu maniere elegante. Spre seara, cu spinările bine tăbăcite, cu declarații teanc obținute, aflați în continuare în greva foamei, fiindcă am fost hrăniți doar cu apă, strînși în

cătușe, am fost încărcați în două dube celulare și preluați de colonelul Maxim din Megidia, care n-a mărturisit printre dinți că ne va acorda toată atenția pe care o merităm de îndată cînd vom ajunge "acasă". Cum protestatarii se încăpățîneau să-și continue greva foamei, au fost ospitalizați și hrăniți artificial.

De cazul lor s-a ocupat Amnesty International și a fost relatat la "Europa liberă", în publicațiile "Observer", "Die Welt Voche".

"În noiembrie, își amintește Iosif Niță, Procuratura Generală a descoperit că instanța greșise cînd ne condamnase, așa că a introdus recurs extraordinar împotriva sentinței pronunțate în 5 iulie."

Au fost chemați pe rînd la pașapoarte și au părăsit țara la cîteva luni, în 1978.

Judecător în procesul din 5 iulie 1977 a fost Liviu Giurgiu. În aprilie 1991 el se afla printre cei 11 judecători numiți de Ion Iliescu la Curtea Supremă de Justiție. Într-o scrisoare deschisă Radu Negrescu îi amintea de sentința abuzivă, dată la ordinele Securității, din vara lui 1977, încheind: "Cum mai stați, nu cu sănătatea, ci cu conștiința. Bună și ea?"

După 15 ani de exil, Radu Negrescu a dorit

să se reîntorcă, doar pentru trei zile în România: din Sîmbăta Mare pînă în a doua zi de Paști.

A.C.

Exilatul român este asemeni copacului care crește spre cerul liber, dar dezrădăcinarea face din libertate lui o aparență și o iluzie. Copacul caută să prindă rădăcini în alt pămînt decît al său, riscînd să nu mai semene a copac, să fie doar un mimetism de autoapărare. Va veni un alt soi de pom, asemănător celui obținut prin greșe, un soi de cobai al regnului vegetal...

Știînd toate acestea, după 15 ani de exil, am decis să mă întorc în țară pentru cîteva zile, cu ocazia sărbătorilor de Paști.

Decizia a fost spontană, luată într-o zi cînd mi-am învins teama de a nu mai regăsi nimic din ce-am lăsat la plecare, de a pierde poate imaginea pe care am luat-o cu mine și pe care o port mereu nealterată în minte. Călătoria la București ar fi fost pentru mine ca o incursiune pe altă planetă, sau într-altă dimensiune.

Fiind obligat să călătoresc cu Compania Tarom, singura care efectua cursa Paris-București sîmbăta și marțea, am reușit cu greu să obțin un bilet dus-întors pentru zilele de Paști. Aveam OK-ul Taromului, totul fusese confirmat din timp.

La sosirea mea la Orly, însă, aflu cu stupeoare că nu mai există nici un loc în avion pentru mine și că nu se mai poate face nimic, deși mai era mult pînă la decolarea avionului. Reprezentantul Taromului intrase în pămînt. A fost de negăsit pînă după plecarea avionului, cînd a reapărut brusc, s-a scuzat și a invocat tot felul de pretexte.

Incidentul, cusut cu ață roșie, m-a lămurit nu doar că metodele pe care le-am cunoscut nu s-au schimbat, dar și că cei care le aplicau veghează...

*Hristos a înviat!
Radu NEGRESCU*

În 18 februarie, Ion Iliescu a participat la comemorarea Holocaustului evreilor, la Templul Coral. Reprezentanții partidelor din CDR au refuzat să ia parte la aceasta solemnitate, deoarece ea a fost pusă sub semnul prezenței și chiar sub patronajul lui Ion Iliescu, proteguitorului extremiștilor antisemiți de la PRM și PSM, de care nu s-a delimitat, ceea ce este în contradicție chiar cu semnificația comemorării.

Cu prilejul participării la comemorarea de la Templul Coral, președintele României i-a făcut invitația Șef Rabinului Moses Rosen să facă parte din delegația care va lua parte la inaugurarea Muzeului Holocaustului, în 20 aprilie, la Washington. Dr. Moses Rosen a afirmat că este prima oară în istoria de 600 de ani a Comunității evreiești din România cînd un șef al statului român intră în sanctuarul religios al Comunității evreiești. Ion Iliescu s-a angajat să combată cu energie manifestările xenofobe, antisemite.

La solemnitatea de la Washington excesul de zel al președintelui român, singurul care purta pe cap tichia rituală, într-o împrejurare în care ea nu era necesară, un fel de ostentativă ipocrie, menită să soluționeze simbolic dubiul asupra vederilor sale democratice. Spre deosebire de președintele bulgar, J. Jeleu, care a cerut rectificarea unor mențiuni contestabile istoric în privința țării sale, în cadrul Muzeului Holocaustului, Ion Iliescu, care n-are un prestigiu de fost dizident și nici un prezent incontestabil de democrat, a preferat să tacă.

Cu toate că a fost primit un sfert de ora de președintele SUA, presa puterii a făcut un eveniment din întîlnirea Iliescu-Clinton, deși acest program orar li s-a aplicat tuturor oaspeților prezidențiali, aflați la inaugurarea Muzeului Holocaustului, cu excepția lui Walesa și Havel. În absența unei invitații care n-a sosit, Iliescu, așa cum a procedat și cu Fr. Mitterrand, a profitat de ocazie ca să strîngă mina în flascul fotografiilor unui șef de stat occidental.

La întîlnirea cu American Jewish Committee, lui Ion Iliescu i s-a vorbit despre manifestările antisemite din unele publicații românești. Într-un interviu acordat "Adevărului", în drum spre București, Ion Iliescu a declarat că se studiază foarte serios la nivelul președinției problema chemării în judecată a unor publicații extremiste, dînd exemplul "Europei".

La întîlnirea cu Comitetul pentru relații externe al Camerei reprezentanților a fost evocată situația drepturilor minorităților și o anume stagnare a procesului democratic în contextul recrudescenței extremismelor-naționaliste.

O altă imagine l-a acompaniat pe Ion Iliescu în SUA: coincidența transmiterii unui reportaj despre orfeline, subiect care a revenit și în discuțiile cu diverși reprezentanți americani.

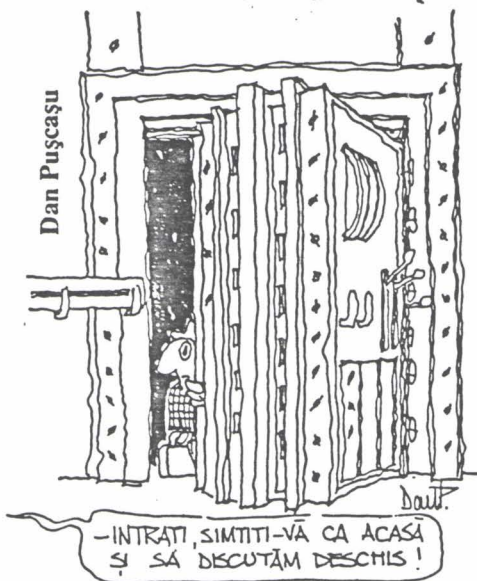
Scrisoarea deschisă a lui Vadim Tudor, difuzată în conferința de presă a PRM din 23 aprilie și publicată în "Vremea", deci asociindu-l și pe Adrian Păunescu, adresata lui Ion Iliescu, din care publicăm fragmente, marchează începutul unor ostilități între partenerii de ieri, care nu înseamnă, neapărat, că vor duce și la o ruptură politică.

"Este știut faptul că întregul fond de protocol al Palatului Cotroceni, prevăzut în bugetul pe 1993, este de 419 milioane lei, adică cca 500.000 dolari. Diplomați de carieră ne-au mărturisit că vizita dvstră și a numeroasei delegații peste Ocean, timp de 6 zile, a fost mai costisitoare decît orice vizită peste hotare a lui N. Ceaușescu, depășind 1 milion de dolari. Cine a achitat nota de plată și din banii cui? (...)Vă asigurăm că mult vînturata idee a stabilizării politice, în numele căreia ar trebui să avem cu toții un căluș în gură, nu mai păcădește pe nimeni... vă vom retrage total și definitiv orice sprijin... Cine i-a ucis cu sînge rece pe copiii inocenți din decembrie 1989 și cine ține dosarele sub cheie?"

Traian Chelbeu, purtătorul de cuvînt al Președinției a răspuns în 28 aprilie: "Nu mi-a venit a crede că un asemenea text a putut fi dat publicității de un om politic, senator în Parlamentul României. Limbajul la care recurgeți este jenant de trivial pentru șeful unui partid politic", ca și cînd inconfundabilul stil al lui Vadim Tudor ar fi debutat cu scrisoarea către Ion Iliescu! I se explică, de asemenea, că s-au preferat, în delegație, ziaristi de la cotidiene. "Este singurul motiv al neinvitării niciunui ziarist de la "România Mare" și "Politica". Scrisoarea se încheie cu apelul la "moderație" și "atitudine rezonabilă". Nici vorbă de proces de calomnie!

Deghizarea spășită a președintelui României, dacă nu se traduce printr-o separare politică netă de aliații săi xenofobi, rămîne la nivelul unui spectacol cu praf în ochi lumii, iar înfruntarea epistolară de mai sus, doar încă o peripeție în derizoria viață politică românească.

A.C.

PREȚURI

produs preț înainte de 1 mai după 1 mai

butelie de aragaz-150 lei/buc.-1300 lei/buc.
lemne de foc -2250lei/tona - 13120lei/tona
energie electrică - 6lei/kW - 28lei/kW
energie termică-1000lei/Gcal-9000 lei/Gcal
abonament transport
pe o linie București - 400lei - 1600 lei
pîine neagră - 14 lei - 80 lei
pîine integrală - 12 lei - 55 lei
pîine București (1 kg) - 44 lei - 180 lei
pîine albă simplă (500g) - 20lei - 90 lei
lapte - 16lei/l - 85lei/l
unt - 50 lei/pachet - 330 lei/pachet
lapte praf - 127 lei/kg - 730 lei/kg

AMINTIRILE ȘI NON-AMINTIRILE DOMNULUI PETRE ROMAN

La finele lui 1992, casa de editură Payot publica la Paris, în colecția "Documents Payot", pompos intitulată carte a lui Petre Roman, "Le devoir de liberté".

Mulți din cei care au jucat un rol, în ultimii ani, pe scena politică românească, au început să-și publice memoriile (anti-memorii?): Silviu Brucan, Filip Teodorescu ș.a. Întrebându-ne asupra acestor impulsuri scriitoricești, răspunsul sigur îl dă lectura. Toate aceste scrieri sunt un amestec de amintiri și non-amintiri, de adevăruri și non-adevăruri, dificil de separat uneori, alteori copilăros de îngemănate, cu scopul de a se dicalpa pe ei și pe alții, într-o încercare megalomană de auto-prezentare mesianică.

Cele 197 de pagini ale cărții lui P.R. se structurează astfel, după periodizarea mea: 1. - Privilegiile (4 capitole, 50% din volum!); 2. - Revoluția (cap. 5 și 10% din volum); 3. - Puterea (cap. 6 și 15% din volum); 4 - Disgrația (cap. 7, 8 și 25% din volum). Sgîrcenia cu privire la temele cele mai interesante - revoluția și puterea -, reduce la mai puțin de un sfert din volumul cărții - aproape o broșurică -, stă ea însăși mărturie grabei cu care P.R. expediază evenimentele rămase neclare opiniei publice, la a căror învăluire în ceață, P.R. a contribuit de peste trei ani, în toate ocaziile și în toate ipostazele. Cititorul e deziluzionat și caracterul de "document" al cărții, tipărit pe copertă, infirmat.

1. PRIVILEGIILE. Titlul mi-a fost inspirat de familia aparținând nomenclaturii, în care a crescut autorul. Tatăl său, Ernst Neulander (p. 44) devenit Valter Roman, membru PCR de la mijlocul anilor '30, când acest partid era agentul colectiv al imperialismului sovietic, a fost voluntar în războiul din Spania. S-a stabilit în URSS, deși putea reveni, nestingherit, în țară. A poposit în România în 1944, cocoțat pe un tanc al armatei roșii. Că P.R. imaginează un portret idilic al tatălui său, este laudabil pentru un fiu, dacă n-ar fi transparentă intenția de a-și construi, în același timp, un piedestal politic propriu. În URSS, P.R. pretinde că tatăl său a refuzat colaborarea cu Kominternul și a animat un post de radio românesc "liber" (p. 49). Prima atitudine ar fi dus la executarea sa de către Stalin, a doua îndeletnicire este o insultă adusă României, căci postul respectiv era o oficină de propagandă pe care nu-l asculta nimeni.

După 23 August, fără a face războiul din Vest, Valter Roman e prezentat ca un simplu și modest locotent-colonel (p. 21 și 50), pentru ca, în 1946, să devină șef al Marelui Stat Major al Armatei (p.44), epocă în care acest post era destinat să gereze procesul de distrugere al armatei române, pentru a o transforma într-o anexă a armatei roșii. Ulterior este numit în postul cheie de ministru al poștelor și telecomunicațiilor, socotit de P.R., "pur tehnic", deși Valter Roman habar n-avea de telecomunicații și electronică. În 1956 este trimis de Gheorghiu-Dej la Budapesta, contribuind la "refugiarea" lui Imre Nagy în

România, refugiu care i-a fost acestuia din urmă fatal. Din 1954, V.R. și-a "redus" activitatea la "rol cultural" (p.53), devenind directorul Editurii Politice (editurile sunt predestinate!). Cît de cultural era acest rol, îl știe o țară întreaga: numirea în acest post venea de la secretariatul general al partidului, iar lista tipăriturilor de la secretariatul cu propaganda al PCR, fără a-i lăsa culturalului director nici o posibilitate de manevră. În 1965, Ceaușescu îl numește pe Valter Roman membru al comitetului central PCR, "organism exclusiv simbolic" (p. 53). Fără comentarii...

Întimplarea face să-l fi cunoscut pe V.R. în anii '70, când eram profesor la Politehnica din București, iar V.R., șeful catedrei de marxism din aceeași instituție. Rar mi-a fost dat să văd, la acea epocă, un personaj atît de credincios scopurilor comunismului în general și culturii lui Ceaușescu în particular.

P.R., după studii la Liceul Petru Groza și la Politehnică, este trimis de tatăl său în vizită privată la Paris, unde are un "sentiment de déjà vu" (nu este, oare, expresia lui Henri Bergson?) În 1969, P.R. "cîștigă concursul permițînd obținerea unei burse de doctorat", el "alegînd Franța și Toulouse". În loc de comentarii, dau cuvîntul colegului meu, prof. dr. Constantin Răduți care, într-un articol publicat în țară, scria: "În lumea universitară, declarația dînsului că a susținut concurs cu peste 200 de candidați pentru a obține bursa de doctorat la Toulouse a fost primită, în cel mai bun caz, cu ilaritate, pentru simplul motiv că în comunism nu s-au organizat asemenea concursuri. Sau, cum spunea un coleg mai hîtru, poate a dat concurs cu 200 de dosare la securitate. Chiar și pretenția că a fost șef de promoție nu corespunde realității."

În rest, amintiri talmeș-balmeș. Ceaușescu adversar al ocupării Cehoslovaciei în 1968 (în realitate, pur și simplu n-a fost invitat de sovietici la această acțiune, ceea ce l-a umplut de groază pentru tronul său). P.R. se prezintă ca "un opozant intelectual, emoțional, contra dictaturii" (p.103), deși nimeni n-a aflat de exprimarea, cît de timidă, a acestei opoziții. E gratis, servicii-vă...

2. REVOLUȚIA. P.R. vorbește impersonal despre revoluție ca fiind "rezultatul unui complot", în care "toată lumea ar fi manipulat pe toată lumea", dar "revoluția română s-a făcut din mers, pas cu pas" (p. 103). P.R. "a visat căderea lui Ceaușescu" sub imperiul unei "revolte instinctive, a unei furii pure, aproape sacră" (p. 108). P.R. ar fi pătruns printre primii în sediul C.C., unde "vacanța autorității era totală" (care?). La televiziune, "un nume apărea pe toate buzele: acela al lui Iliescu", după care un portret elogios al celui ce putea "să asigura funcțiile vitale ale statului român". Pe Ion Iliescu îl cunoștea, între altele, pentru că "se întreținea adesea cu tatăl meu, care îl aprecia" (p. 113) A daugă totuși, în lumina dizfracției actuale, "Iliescu vorbea ca reformator al sistemului, ca și cum ar fi fost vorba numai de a-i modifica forma, nu și fondul". Doar ca oricine și-l poate aminti pe P.R. susținînd la

televiziunea franceză "principiile sănătoase ale comunismului trădat" și "democrația originală". Cînd mințea autorul memoriilor? Atunci sau acum?

În continuare vorbește de "demagogia" apelului "cătore toți democrații din România", formulă care ascundea că Iliescu venise deja cu toată viitoarea sa echipă de cadre comuniste a căror opoziție "recentă" nu viza atît regimul, cît gestiunea Ceaușescu. Aderarea lui Gh. Apostol a fost refuzată de toți, asemenea cea a lui Corneliu Coposu, dar "eu am tăcut" (p. 116). Așa se face că, în opinia actuală a lui P.R., în locul unei uniuni naționale după revoluție, "n-am avut decît un fel de comunism liberal à la Gorbaciov, cu toate tentațiile de recul pe care acesta îl presupune" (p. 118) P.R. crede acum că, într-adevăr, "revoluția română a fost confiscată... încă din noaptea de 22 spre 23 decembrie 1989" (p. 118) Asupra procesului și execuției cuplului Ceaușescu, P.R. n-are "nici revelații, nici mea culpa tardivă de formulat".

Citînd aceste pagini, n-ai nici o lămurire asupra culiselor revoluției, nici asupra momentelor decizionale. Poate că nici nu e fals. Dar "participarea" la revoluție a lui P.R. este prezentată hiperbolic, el fiind, la limită, unul din sutele de mii de manifestanți în piața palatului, după căderea tiranului. De ce atunci își acordă P.R. merite, și de ce aceste merite i-au fost recunoscute de Ion Iliescu, mister. Liniște, vă rog...

3. PUTEREA. Lucrurile par a fi picat din senin. "Ion Iliescu mi-a propus să devin prim-ministru" (p. 122). Iar P.R. ar fi acceptat din cauza unui "mare romantism revoluționar" "Compoziția guvernului provizoriu era opera Frontului", cu excepția celor doi vice-prim-miniștrii. Miniștrii erau recomandați de Iliescu, pentru "competența tehnică". Era, în viziunea actuală a lui P.R., de "o moștenire a regimului Ceaușescu: Frontul, în care vechii comunisti erau cei mai numeroși și mai activi, nu era deloc reprezentativ al ansamblului forțelor politice în România" (s.n.), deși, acum trei ani, P.R. susținea orbi et urbi tocmai contrariul. Sub presiunea manifestațiilor de stradă, a semnat în ianuarie 1990 un decret-lege de abolire a PCR, pe care CPUN-il l-a anulat după cinci zile. S-ar fi gîndit și la pedepsirea unor cadre din securitate (sic!). Transformarea, la 23 ianuarie 1990, a Frontului în partid e văzută acum ca o menținere a centralismului democratic, căci "Iliescu nu se dezangajase... de nostalgia aparatului și ideologiei comuniste" (p. 132)

La sosirea minerilor în București, la 29 ianuarie, grija primordială a lui P.R. a fost sa salveze viața lui Corneliu Coposu! (p. 133). Despre mineriada din iunie 1990 nu ni se spune mare lucru, dar P.R. recunoaște că, la 12 iunie, a "ordonat poliției să curețe piața Universității". Violențele de atunci l-ar fi îndemnat să demisioneze, dar a renunțat la ideea că poate fi util împotriva forțelor ce vizau restaurarea (p. 137).

Noul său guvern, din 28 iunie 1990, "a fost acceptat de toate partidele în unanimitate" (sic!) și "a fost, fără îndoială, cel mai modernist pe care l-a cunoscut vreodată

România". E greu de știut ce primează în această frază: megalomania sau ignoranța? Faptul a contribuit la mobilizarea tuturor comuniștilor împotriva sa și i s-a interzis - "aproape" - accesul la televiziunea română. Presa l-a acuzat de "incompetență", ceea ce nu e departe de adevăr, căci, iată ce mărturisește P.R.: "eu, care nu cunoșteam nimic, sau aproape nimic despre administrarea concretă a unei națiuni, a trebuit astfel să învdă cum funcționa un stat modern cu roițele și oamenii săi".

Îmi amintesc că, în toamna lui 1990, din ordinul lui P.R., fără ca economia de piață să fi fost elaborată, guvernul a dispus libertate anarhică pentru întreprinderile de stat, ca și când statul, ca proprietar, putea să se auto-absolve de răspunderile sale de patron. Tot haosul economic care a urmat provine, în mare măsură, de la această decizie.

"Eram lipsit de experiență, de recul și chiar de simplă perspicacitate politică; și aceasta s-a văzut cu mai multe prilejuri". O singură întrebare: de ce, oare, și-a asumat aceste înalte răspunderi? "Într-adevăr, cred că pot afirma că apariția mea pe scena politică românească n-a fost deloc întâmplătoare, ci a rezultat, aproape logic, dintr-un întreg lanț de fapte și stări afective, care urcă pînă în copilăria și adolescența mea" Predestinație divină?

Pe scurt, o nouă mineriadă, îi dă pretextul lui Iliescu să-l "demisioneze".

Departa de a trata cu seriozitate răspunderile personale în convulsiile sociale provocate, în contradicțiile politice grave, în dezastrul economic, P.R. pune îndepărtarea sa pe seama unei opoziții personale, de idei, cu Iliescu, "un perestroikist întîrziat", al cărui locotenent fidel a fost în toată această perioadă.

Cititorul rămîne cu foamea sa de adevăr, căci "reforme" lui P.R. nu sunt prezentate și analizate (nici n-ar putea fi), nici culisele guvernării descrise.

4. DISGRAȚIA. Iată-l, deci, pe P.R., venit la putere din neant și plecat în neant, în fruntea - e drept - a unei formații care se cheamă încă FSN. Orientările politice ale lui P.R.? Semi-remușcări tîrzii, semi-mărturisiri greu de verificat. P.R. denunță sensul politic al "scrisorii celor șase" (1989), recunoște tîrziu meritele unor opozanți ca Doina Cornea și Mihai Botez; are cuvinte deloc măgulitoare la adresa monarhiei; critică liberalismul... Cît ce privește "ce viitor pentru România", totul e difuz, pierdut în ceața amintirilor unor lecturi din Jaurès.

Încheind lectura acestei cărți, insatisfacția e totală. Deși P.R. a fost, timp de 2 ani, unul din actorii principali ai scenei politice, nu aflăm nimic serios despre această perioadă. Într-un interviu acordat recent, în 17 ianuarie 1993, "României libere", P.R. declara că "s-a despărțit definitiv de marxism" și că a "avut o anumită neînțelegere sau chiar prejudecată" în evaluarea unor evenimente politice. Sic transit...

Prof. dr. D. F. LĂZĂROIU

MATEI CAZACU - NICOLAE TRIFON
**Moldavie ex-sovietique: histoire et enjeux actuels, suivie de
 Notes sur les Aroumains en Grèce, Macedoine et Albanie**
 Ed. Akratie, Paris 1993, 130 pag.

Cartea tratează două subiecte care nu au decît o singură relație între ele: aceea a suferințelor unor români ca urmare a imperialismului rus și naționalismului grec.

În "Renașterea românească în Republica Moldova", Nicolae Trifon face o amplă și precisă analiză a situației din anii 1988-92, citînd o sumă de statistici: în fostul imperiu sovietic trăiesc 3.352.382 de moldoveni, originari din Basarabia și 146.071 de bucovineni, originari din teritoriile care fac actualmente parte din Ucraina; R. Moldovenească, inclusiv Transnistria, are 4.335.360 locuitori, dintre care 2.794.784 moldoveni, 2.477 români, 600366 ucrainieni, în general rusofoni, 562.069 ruși ș.a.m.d. Cei 557.558 de moldoveni care trăiesc în Rusia, Kazahstan etc, sunt urmașii deportaților sub Stalin sau deplasați după moartea lui. De asemenea, s-a calculat că, în 45 de ani de stăpînire sovietică, în Basarabia și Bucovina au fost colonizați cca un milion de ruși și de ucrainieni, în timp ce cca 200.000 de români, în afara deportaților, au fost împinși de autorități să emigreze în regiuni îndepărtate ale fostului imperiu. Niciodată termenul de purificare etnică nu a fost mai adecvat.

Rușii și ucrainienii au fost instalați mai ales în orașe, care au cunoscut o mare creștere a populației. Chișinăul, care avea în 1940 numai 100.000 de locuitori, are astăzi o jumătate de milion, din care numai o treime sunt români. Tighina, ocupată de armata a 14-a, este locuită de o majoritate de ruși și ucrainieni, iar în Transnistria, unde moldovenii sunt o treime, o altă treime este reprezentată de personalul armatei a 14-a și familiile lor.

Limba română este limba maternă a 95% din moldoveni, în timp ce limba rusă este nu numai limba maternă a 99% din ruși și a majorității ucrainenilor, dar și limba a doua a majorității populației. Neexistînd școli secundare în limba română, cadrele moldovenești au fost școlite în limba rusă; bibliotecile au fost golite de cărțile românești, care nu mai reprezintă decît 5% din volume; în școli, instituții, administrație, industrie, comerț se vorbește limba rusă, astfel că ea este precumpănitoare, cu toate că limba română a fost decretată limbă de stat. Rușii din Basarabia nu vor să se considere minoritate etnică, pentru că reprezintă populația majoritară a imperiului, cam în același fel cu românii locuind în secuime.

Mișcarea de renaștere națională, începută în 1988, a fost matură, hotărîtă și rapidă, de o remarcabilă eficiență, surprinzînd pe toată lumea. În 1989, organizațiile naționale moldovenești s-au regroupat în Frontul Popular și au reușit să spulbere trei axiome ale colonialismului rus: diferența națională dintre moldoveni și români; impunerea alfabetului latin și a limbii române ca limbă de stat; adoptarea drapelului și imnului de stat

românesc.

La 25 iunie 1989, Frontul Popular a organizat la Chișinău o manifestație, amintind anexarea Basarabiei de către URSS, la care au participat 100.000 de oameni. "Vrem să fim recunoscuți ca români din Basarabia, suntem mîndri de aceasta. Vrem ca limba noastră să devină limba republicii noastre. Vrem să oprim imigrația artificială organizată de autorități în scopul de a ne rusifica". Față de amploarea mișcării naționale, un număr crescînd de moldoveni, cadre PCM, s-au alăturat Frontului Popular, iar la 27 august 1989, acest pas a fost făcut și de președintele Sovietului suprem din R.Moldova, Mircea Snegur, în cadrul unei manifestații. Două zile mai tîrziu, limba română era decretată limba de stat.

În urma unei noi manifestații, care trebuia să împiedice defilarea militară de 7 noiembrie, și care prilejuiește înfruntări între manifestați și soldații sovietici, Moscova înlocuiește în postul de secretar general al PCM pe Grosu, omul lui Brejnev, cu moldoveanul Lucinschi, omul lui Gorbaciov. Evenimentele din România stimulează spiritul național și, la 22 decembrie 1989, la Chișinău are loc o uriașă manifestație iredentistă în care se cere reunificarea tuturor Românilor.

În urma alegerilor din 1990, Mircea Druc devine prim-ministru, iar M.Snegur, președintele Republicii. Din păcate, în România a fost ales ca președinte tot un om al lui Gorbaciov în persoana lui Iliescu. La 27 august 1991, după puciul de la Moscova, este proclamată independența Republicii Moldova, o consecință fericită fiind numărul mare de elevi și studenți trimiși la studii în România.

Moscova și așa ziii minoritari ruși s-au opus cu toată forța mișcării naționale românești, incitîndu-i la revoltă și pe găgăuzi. Corespondentul ziarului "Le Monde" afirmă că Moscova a vărsat echivalentul a 100 milioane de dolari pentru a-i susține pe anti-independenți și pe separatiștii nistrienii.

În declanșarea tulburărilor pe Nistru, autoritățile moldovenești au comis erori. Una dintre ele este tentativa de eliberare, cu o armată improvizată, a Tighinei, aflată pe malul drept al Nistrului, dar ocupată de armata a 14-a, una din cele mai bine antrenate și echipate din fosta URSS, pregătută să facă față trupelor NATO din Turcia. O altă înfrîngere a fost semnarea pactului Snegur-Ielșin, din 21 iulie 1992, care prevede dreptul Transnistriei la secesiune, în cazul unirii Basarabiei cu România și trimiterea altor forțe armate rusești, "de pace".

Autorul analizează cauzele trecerii de la entuziasmul inițial la amînarea sine die a principalei revendicări, unirea cu România. Mica R. Moldovenească furnizează ex-Uniunii Sovietice 28% din consumul ei de fructe și

DE LA IMPOSTURA FUNDATOARE, LA MANIPULAREA SEMNIFICAȚILOR

Thodor Cazaban a început prin a evoca pe unul din fondatorii, în 1948, ai Centrului Român de Cercetări din Paris, Paul Costin Deleanu. Puțin cunoscut în exil, la moartea acestui intelectual de mare calitate, nu s-a scris nimic. Paul Costin Deleanu, inteligență strălucitoare, cu certă vocație filozofică, edita prin 1935, în țară, revista "Ideea Românească", la care colaborau Arșavir Acterian, Eugen Ionescu, Ștefan Ion Gheorghe - un mare poet, dispărut prin exil -, Ciril Vîrnav, Horia Stamatu, Mircea Vulcănescu, Luca Popovici - critic de artă, care trăiește în Spania -, Emil Botta, poeme de Mihail Vîlsan - unul din cei mai mari islamiști pe care i-a avut Franța, directorul revistei "Etudes traditionnelles", mort în 1973. Dedicăția din 11 mai 1934, pe volumul "Nu", este și un portret: "Lui Paul C. Deleanu - care se uită la mine crunt prin ochelari, la care vin adesea să mă sprijine spiritualicește, care e aspru, merge cu capul sus, vorbește gros - dragostea foarte mare a lui Eugen Ionescu".

O sinteză a celor două conferințe ale lui Teodor Cazaban, aflate sub genericul comun de "Minima Moralia", este o aventură la capătul căreia nu te poate aștepta decât sentimentul definitiv al frustrării. Fiindcă Theodor Cazaban are geniul dizertației, în care citatul, istoria cu țile, amintirea purtătoare de sens, sînt tot atîtea popasuri de investigare filozofică. "Dezordinea" pe care o reclamă cu cochetărie, ca pe o metoda proprie, nu e decât o subtilă curtoazie față de ascultători, în spatele căreia se ascunde o meditație profundă și patetică. Dar, mai ales, nu poate fi reconstituită rostirea lui Theodor Cazaban, care construiește în jurul cuvîntului adevărate spații de surpriză, de ironie sau de discretă adeziune, dublînd pertința mesajului.

De la primii humanoizi la "homo sapiens" (o denumire cam arbitrară, excesiv de amabilă!) și mai aproape, la animalul rațional definit de Aristot ca "Zoon loghikon" timpul se măsoară în milioane de ani, așa că, numai la 2 secole de la orîna declarație oficială a Declarația Generală a Drepturilor Omului, e oarecum normal ca ele să nu fi fost integrate în mentalități și moravuri. A fost debutul melancolic al periplului juridic și moral, care a făcut obiectul primei conferințe.

În acest sens, Theodor Cazaban se întoarce la Codul lui Hammurabi, (1700-1800 î.Cr.), care instaura deja Legea Talionului, simetria dintre culpă și pedeapsă: dacă, de pildă, o casă se prăbușește peste proprietar, este omorît arhitectul care a construit-o; cînd casa se prăbușește peste fiul proprietarului, e omorît fiul arhitectului; dar dacă în casa prăbușită moare numai un sclav, nu este ucis un sclav al arhitectului, fiindcă pedeapsa are un sens numai cînd produce o suferință morală, iar sclavul este doar un obiect, așa ca arhitectul să prăbușească proprietarului un alt sclav și

justiția e satisfăcută.

La originea proporționalizării culpei cu pedeapsa se afla un sentiment al justiției, greu de definit, dar esențial, chiar dacă, cum au observat numeroși gînditori, există o multiplicare a moralelor.

Ne aflăm încă în problematica morală - cînd Socrate discuta cu Fedru despre cele două principii "*le désir inné du plaisir et l'idée acquise qu'il faut chercher le bien*". Aceeași preocupare o găsim la Sf. Augustin, la Thomas Morrus sau la Dante în "*De monarchia*", la Hobbes, în "*Léviathan*", pentru a ajunge la gînditorii de care depindem, cum ar fi Kant, care socotea "*conștiința morală determinantă*" și scria: "*Nici un stat nu trebuie să-și permită, într-un război, ostilități care ar face imposibilă, la reinstaurarea păcii, încrederea reciprocă, cum ar fi folosirea asasinilor, violarea unei capitulări, instigarea la trădare în statul în care se duce războiul*". ("*Vers la paix perpetuelle*"). Mai mulți contemporani: Ernst Junger, Th. Adorno, Alain de Benoist, dar și Andrei Pleșu au scris cîte o "*minima moralia*", semn că, din nou, se pune în epoca noastră problema moralei, după ce ea a fost neglijată, persecutată, ridiculizată.

Pe vremea cînd lucra la Vocea Americii, Th. Cazaban a repetat adesea pentru ascultătorii din România textul lui Suvarin, scris în 1938, citat de Alain Besançon ("*Présence soviétique et passé russe*"): "*URSS este țara minciunii absolute, integrale. Stalin și supușii lui mint permanent, în orice clipă și, minșind mereu, nici nu mai știu că mint. Acolo unde totul minte, nimeni nu mai minte. URSS este numai minciună... Cele 4 cuvinte reprezentate de inițiale sunt 4 minciuni. Conștiința cuprinde cîteva minciuni la fiecare articol, minciuna este elementul natural al societății pseudo-sovietice...*"

Surparea și alienarea legitimității creează confuzia valorilor. Orwell scria despre eroina romanului "1984": "*era, pe undeva, mai puțin permeabilă la propaganda partidului dar n-o interesau învățăturile acestuia decât atunci cînd ele afectau propria ei existență. Era adesea gata să accepte miul oficial pentru că diferența între adevăr și minciună nu i se părea foarte importantă*". Un alt citat, aparținînd unui comentator ungar, se referea la proporția între bunăstarea relativă și dispoziția spre compromis, pe vremea lui Kadar.

Revoluția Franceză a reprezentat un fenomen autentic, pregătit de-a lungul a cca 150 de ani de discrepanță între realitate și legi, instituții și moravuri, literă și spirit, de universalismul sec al Luminilor, de trista tendință a unui Helvetius și d'Holbach, dezbateră asupra voinței generale cu Diderot și Rousseau fiind esențială în acest secol al Luminilor. Decapitarea lui Ludovic al XVI, care a fost voința Convenției, reprezentînd doar 10% din populația Franței, n-a avut bază

nici juridică, nici filozofică, ci a fost consecința unei frazeologii sclipitoare. Dar acești vorbăreți credeau în ce făceau. Dacă Revoluția Franceză a fost ambiguă, dacă Drepturile Omului sunt naiv formulate, autenticitatea ei există, ceea ce nu se poate spune despre impostura care s-a numit "Marea Revoluție din Octombrie". O potlogărie care instaurează "legitimitatea comunistă", adică teoria dreptății prin voința clasei. În "*Leur morale et la nôtre*", Troțki mărturisise că morala revoluționară e guvernată numai de eficacitate: "*La revoluționarul marxist nu există contradicție între morala personală și interesul partidului, pentru că partidul înglobează în conștiința sa sarcinile și scopurile cele mai înalte ale umanității*". Iar în "*Ma vie*": "*calomnia este bună, utilă, numai cînd servește revoluția*". Pentru Lenin, "*noțiunea științifică a dictaturii*" nu înseamnă altceva decât "*puterea nelimitată de nici o lege și de nici o regulă și care se sprijină direct pe violență*". Problema morală a fost grav discreditată prin politică

În exilul său de 44 de ani, Theodor Cazaban a rămas credincios României adevărate, dinaintea "legitimității comuniste". Dușmanul de moarte al României n-a fost nici Ungaria, nici Bulgaria, ci URSS și Stalin, iar cine este cu dușmanul, este un trădător. Dl. Iliescu, însă, transmite exilaților mesajul că "*sunt bineveniți în patrie*" și că "*fiecare român poate fi un ambasador al țării sale*". Dl. Dohotaru îi liniștește și dînsul informîndu-i că "*noi nu împărțim emigrația în loială și neloială*". Or, cei care erau cu dușmanul, care au primit puterea din mîna lui Stalin și Vișinski, prin furtul alegerilor din 1946 și, mai recent, prin remanierea guvernamentală din 1989 - pentru care au murit niște nevinovați și niște eroi -, ca într-o lume pe dos, "*mă iartă dacă-i sunt loial*"... E o totală ruptură de repere. Minciuna întreprinde relația nu numai cu celălalt, dar și cu lumea.

Dar ca minciuna să devină pseudo-realitate, trebuia minat raportul între semnificat și referent. Comunismul instaură și își arogă, în lipsa altei legitimități, una "științifică", un fel de infailibilitate finală. "Monstrul rece" al lui Nietzsche devine statul pezevenghi, statul pușlama, care se întemeiază pe un discurs guvernat de un cod intern. Celor care se opun regimului ilegal li se va pune eticheta de "*disidenți*", pentru că ea implică ideea de minoritar - cel care se opune unei majorități, căreia i-a împărțășit convingerile -, ceea ce, democratic, este un gest neglijabil. Exilații au fost numiți "transfugi", un fel de boieri Golia fugiți la turci, sugerînd trădarea și stimulînd, împotriva lor, antipatia. În fine, un demnitar al lui Kadar scria despre "*evenimentele din 1956, cum sînt numite în Franța*". Nu numai că minimizează cu condescendență ceea ce a fost, cu adevărat o mare revoluție, dar arunca responsabilitatea litotei asupra Occidentului, pentru a-i da circulația unui loc comun.

Andrei Pleșu scria în "*Minima Moralia*": "*Păcatele strigătoare la cer tind adesea să se*

pag 7

Moldavie ex-sovietique: histoire et enjeux actuels, suivie de Notes sur les Aroumains en Grèce, Macedoine et Albanie

Ed. Akratie, Paris 1993, 130 pag.

pag 5

legume, 40% din tutun, 28% din producția de vin, 10% din carne. În schimbul acestor materii prime agricole - vinul este transportat în cisterne și îmbuteliat în Rusia -, Moldova primește țiței și gaze naturale. Problema actuală este, deci, supraviețuirea economică, limitând aservirea economică în cadrul CSI, pentru că una este cooperarea și alta subordonarea politică și militară. Nomenclatura agricolă, pe de altă parte, nu este mulțumită de felul în care, în România, a fost restituit pământul țăranilor, considerând că marea proprietate agricolă e mai rentabilă economic.

În partea a doua a volumului, Matei Cazacu face o interesantă istorie a Basarabiei, din cele mai vechi timpuri pînă astăzi. În 1917-18, reunificarea Basarabiei cu România a fost mai lesne de îndeplinit decît astăzi, pentru că majoritatea populației, inclusiv minoritățile, se temea de haosul și teroarea bolșevică, preferînd dependența de România. Reforme radicale ca împrumutarea țăranilor și sufragiul universal au fost adoptate de Sfatul Țării încă din 1917-18, sub influența ideilor revoluției rusești din februarie, în timp ce în restul României, aceste reforme au fost puse în aplicare în anii 1921-22.

Proaspăta Uniune Sovietică a încercat să pună mîna pe Basarabia în 1924, prin forța armelor, instigînd, prin diverși agenți veniți de peste Nistru, așa-zisa insurecție de la Tatar

Bunar, dar loialitatea țăranilor bulgari și nemți față de statul român, le-a dejucat planul. În urma acestei înfrîngerii, sovieticii au creat în stînga Nistrului, la 12 octombrie 1924, Republica autonomă socialistă sovietică moldovenească, cu capitala la Bălți, în care 39% din locuitori erau români. Noua republică era gîndită a fi leagănul viitoarei României socialiste și, în 1940, cînd sovieticii au ocupat Basarabia, a fost suficient să transfere aici cadrele administrative transnistriene, fiindcă vechea Republică a fost desființată și încorporată în noua pradă. Din 1924, Uniunea Sovietică ia în mînă PCR-ul, schimbîndu-l din postul de secretar general pe Cristescu, socotit prea naționalist. Astăzi există dovezi că, în 1940, sovieticii nu aveau de gînd să se oprească la Prut, dar garanția germano-italiană, care a intervenit după Dictatul de la Viena, și pătrunderea armatei germane în România le-a dejucat planul.

A doua zi după intrarea sovieticilor în Basarabia, la cca 100.000 de deportați - elita și țăranii recalcitrați - trebuie adăugați cei arestați și asasiinați, marea număr de tineri înrolați în armata sovietică și cei 300.000 de oameni evacuați spre est, împreună cu echipament industrial și agricol, cu toate vagoanele disponibile. În timpul retragerii din Basarabia, în 1941, sovieticii au incendiat întreprinderi, industrii, biserci, mînaștiri, spitale, școli, centrale telefonice etc. La recuperarea Basarabiei de către armata română s-au descoperit cadavre în beciurile NKVD-

ului din Chișinău, Ismail, Cahul, Cetatea Albă etc.

Cum spune autorul, dintre diferitele dominații străine îndurate de români - turcească, austriacă, ungurească - cea mai cumplită a fost cea rusească. Scriitorul Vladimir Volkoff scrie: "*Rușii nu au fost niciodată o națiune, ci exclusiv un imperiu*".

În cea de a treia parte a cărții, Nicolae Trifon reface istoria aromânilor, din cele mai vechi timpuri. În Evul Mediu era atît de populată Tesalia de aromâni, încît în Bizanț era numită Valahia Mare. Cum Grecia însă nu recunoaște minorități naționale, ci doar religioase, există zicala: "*Nu toți grecii sunt aromâni, dar toți aromânii sunt greci!*" Grecia a anexat sudul Macedoniei după cel de al doilea război balcanic, unde erau minoritari, majoritatea populației fiind alcătuită din slavi și aromâni. Prin 1922-23, proporția populației se schimbă în favoarea grecilor, după instalarea în această regiune a refugiaților din Anatolia.

Cartea cuprinde numeroase hărți, anexe despre găgăuzi, Transnistria și Bucovina, precum și o seamă de documente.

Cartea a fost prezentată în 5 aprilie la Clubul de Studii Românești condus de prof. Catherine Durandin, unde autorii au răspuns la numeroasele întrebări ale publicului. Matei Cazacu, de curînd reîntors dintr-o călătorie în Republica Moldova, a putut oferi informații la zi despre al doilea stat românesc.

Vlad STOLOJAN

Cartea costă 130 Fr. și poate fi procurată la Editura Akratie - 20 Av. Weber 93500 Pantin - trimițînd un cec pe numele Editions Akratie.

pag 6

înscrie, mai degrabă, în sfera patologicului decît în cea a vieții morale obișnuite. Crima lui Raskolnicov este între morbid și religios, abia dacă poate fi măsurată cu instrumentul propriu-zis al eticii. Mult mai elocventă mi se pare, din acest unghi de vedere, imoralitatea personajelor lui Gogol. Marea vinovăție morală, dezastrul moral par aproape para-disiace pe lângă viguroasa anestezie morală a omului mediocru. Nu că amîină marea gest de autenticitate, ci că nu face nici măcar pe cel al minimei decențe" (s.n.). Acest "nici măcar" este culpa centrală a minimalismului etic.

În această perspectivă morală și de legitimitate, Yalta, pentru Th. Cazaban, e mai puțin gravă decît recunoașterea la ONU a "democrațiilor populare", al căror regim contrazicea Charta ONU. Impostura fundatoare s-a întîmplat la Moscova, iar în România, unde ea a fost impusă cu brutalitate, avem de-a face cu o dubla impostură.

Cu amărăciune trebuie să actualizăm referința lui Theodor Cazaban la Andrei Pleșu și să constatăm că, în revista săptămînală pe care o conduce acum la

București, "*Dilema*", acesta din urma practică tocmai minimalismul etic, prin relativizarea conciliantă a răului cu binele, ca și cînd n-ar mai exista decît o ambiguitate consensuală, lipsită de repere.

Conferințele lui Theodor Cazaban ar fi trebuit să cuprindă un ciclu întreg, materia lor fiind de două ori sacrificată - prin concentrarea lor doar în două întîlniri și aproximarea lor în această sinteză.

A.C.

George Ciorănescu

**Spicuri din lirica
americană contemporană
Ilustrații: Stephan Eleutheriadis**

Apoziția München 1993

Printre poezii traduse: Wallace Stevens, Archibald MacLeish, Robert Lee Forst, Edgar Lee Masters, Edwin Arlington Robinson, Carl August Sandburg, Adelaida Crapsey, Lola Ridge, Langston J. Hughes, E.E. Cummings, Amy Lowell, Thomas Stearns Eliot, Merrill Moore, LeRoi Jones, William Burroughs

**GABRIEL LIICEANU
Cavaler al Ordinului
Artelor și Literelor.**

Pe 22 aprilie, ambasadorul Franței la București, Renaud Vignal, a înmînat lui Gabriel Liiceanu, în cadrul unei ceremonii care a avut loc la Ambasada Franței, medalia de Cavaler al Ordinului Artelor și Literelor.

A primi s-au mai degrabă a nu accepta o distincție sunt gesturi existențiale definitive. În cuvîntul său, Gabriel Liiceanu nu putea să nu se raporteze la refuzul obstinat de a se lăsa decorat al lui Cioran, care pune problema, nu întotdeauna paradoxală a alternanței între un orgoliu nemăsurat și extrema umiliță.

Acceptînd distincția franceză cu "extremă umiliță", Gabriel Liiceanu a omagiat pe toți cei care au făcut posibilă existența Editurii Humanitas: Andrei Pleșu, ca ministru al Culturii, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, amîndoi "reper stabil și întăritor", colegii de la Eidtură și cititorii, partenerii din Franța ai editurii, exemplara colaboare cu Ambasada Franței.

■ Pe 21 aprilie s-a desfășurat prima ședință a procesului intentat grupului Ilașcu, care a avut loc la Casa de cultură a Uzinelor Kirov din Tiraspol.

Ilie Ilașcu, economist, președinte al filialei Frontului Popular din Tiraspol; Andrei Ivanțoc, șofer, membru al F.P., a participat activ la campania electorală a lui M. Snegur; Tudor Popov, participant la războiul din Afganistan; Alexandru Leșco, muncitor, membru al F.P.; Ștefan Uritu, prodecan al Facultății de Matematică și Fizică al Institutului Pedagogic din Tiraspol; Veaceslav Garbuz, primul arestat dintre ei, fost lucrător la miliție, membru F.P., considerat un infiltrat al serviciilor post-sovietice; Petru Gordiac, victimă absolut întâmplătoare.

Înscenarea juridică n-a scăpat ziaristilor străini. Cei 6 acuzați se aflau în niște cuști cu gratii, sub huiduielile și înjurăturile asistenței, păziți de 50 de milițieni cu ciini polițiști risipiți prin sală, în stradă, chiar și pe acoperiș. Femei isterizate, bătrâni cu pieptul plin de decorații strigă la împlinire: "turcii vă trăgeau în țepă", "românii nu sunt oameni, trebuie spânzurați", "fasciștilor", "dușmani ai poporului"...

Ilie Ilașcu flutură un steaguleț tricolor, confecționat de el. A strigat de câteva ori: *Trăiască România și Jos comunismul*. Acuzații au declarat că nu pot accepta un complet de judecată desemnat de autorități neconstituționale, au cerut recuzarea procurorului Averin, soția fostului conducător al anchetatorilor. Avocatul lui Ilie Ilașcu a dezvăluit că dosarele conțin falsuri și omisiuni.

Președinta ședinței, Olga Ivanova, care este și șefa Judecătoriai Supreme a Republicii moldovenești nistriene, a respins toate obiecțiile dar a acceptat ca fiecare acuzat să beneficieze de un avocat și, cum Tudor Petrov nu are, procesul a fost amânat pentru 5 mai, urmînd ca pîna atunci să fie numit un avocat din oficiu.

■ Miguel Martinez, președintele

Adunării Parlamentare a Consiliului Europei a declarat recent că singurul partid din România, apt să negocieze intrarea țării în Consiliul Europei, ar fi PNȚCD.

■ Numărul cazurilor de corupție în perioada septembrie '92-aprilie '93 este de cca 3000, în cele mai multe cazuri de infracțiuni economice sunt implicate persoane cu funcții de conducere, s-a arătat într-un raport al Ministerului de Interne.

■ A fost destituită întreaga echipă a Gărzii Financiare. Gen. Gh. Florică, fostul comisar șef al Gărzii Financiare a declarat ziarului "Adevărul": "am cam deranjat SRI-ul și niște firme mari".

■ Din iarna lui 1992 pînă în prezent, cercetările de la Căciulați, din parcul Palatului Ghica, care au scos la iveala peste 300 de cadavre, au fost abandonate. Într-un răspuns trimis dlui Ticu Dumitrescu în problema Căciulați, SRI recunoștea că nu există nici un dubiu asupra vinovăției Securității în masacrul de la Căciulați, chiar dacă, în același text, cifrele generale despre morții în anchete și în închisori erau voit diminuate.

La un an și jumătate, deci, de la stupefianta descoperire, peste tragicul destin al victimelor securității s-a așternut liniștea vinovăției neasumate.

■ Ion Preda, ziarist la "Vremea" lui Păunescu a fost angajat în cadrul secretariatului guvernului cu problema administrării patrimoniului. Patronul său, tocmai a comis un atac (22 aprilie), încă unul, la adresa Luciei Hossu-Longin, al cărei serial "Memorialul durerii" este numit "jalnică subproducție oligofrenă", promițînd că "o să trebuiască să ne ocupăm de această cățea tută"... Adresare specifică limbajului gardienilor de temniță, cum observă Lucia Hossu-Longin într-o "scrisoare deschisă" către "senatorul" Păunescu.

■ Miron Cosma, instrumental puterii, care a condus ostilitățile a câteva mineriade, a organizat Alianța Confederațiilor

CASA ROMANEASCA

CENTRUL ROMÂN DE CERCETARI DIN PARIS

Anunță conferința dlui ANDRE PALEOLOGUE, intitulată "Les débuts de l'art roumain moderne - une ouverture vers l'Europe" (cu diapositive), care va avea loc sîmbăta, 22 mai 1993, la Misiunea Catolică Română - 38 rue Ribéra, 75016 Paris, Me Jasmin

Naționale Democratice din România, din care fac parte deja 9 sindicate și confederații. ACND, care a luat ființă la Petroșani și a avut ca număr de atracție recuperarea fondurilor Uniunii Generale a Sindicatelor din România, rîvnite de trei ani de zile, și-a anunțat descinderea la București în 3 mai, ca sa discute cu prim-ministrul, deci cu 2 zile înainte de ziua grevei generale anunțată în 5 mai.

E clar că familiarul comentariu al președintelui Iliescu, făcut în avionul care-l ducea în Siria, departe de greva din 12 aprilie a sindicalștilor, a intrat în faza operațională. Comentariul cu pricina, pe care purtătorul de cuvînt al Președinției nu l-a putut desmînji, ci numai minimizează - "era o conversație informală" - a fost publicată în 13 aprilie, în "Meridian": "... dacă acești oameni continuă în acest fel, nu am de ales. Trebuie să ies la bătaie! Voi ieși în fața oamenilor și îi voi chema împotriva lor. Nu se mai poate, trebuie să se termine"

Greva din 5 mai, organizată de 7 centrale sindicale a fost amînată.

NATURALIZARI

"Journal Officiel", din 25 aprilie și 2 mai 1993 publica numele următoarelor persoane născute în România, care au obținut naturalizarea franceză: Simona Dana Stanca, născută la Tg. Mureș; Cristian Munteanu, născut la București; Ion Belaus, născut la Silisteni; Gabriela Belaus (n. Ene), născută la Hirsești; Andrei Belaus, născut la Pitești; Alecu Bobu, născut la Brașov, Adriana Despina Bobu (n. Vrânceanu), născută la București; Alexandru Bobu, născut la București.

DECESE

La Paris, ing. chimist Radu Ioanițiu

Elena Chiosa (Bănuțiu Borza); Gabriel Zamfirescu; prof. dr. Dan Milcoveanu; Alexandru Carșeli; Victoria Carșeli; dr. Constantin Amza; ing. Ionel Roșulescu; prof. Gh. Dimeca; Albert Ileaș; Dumitru Oprea; Anna Geta Pop; Cornelia Costin (Dobrovolschi) gen. maior (r) dr. Paul Marinescu; Cristi Andronache; prof. Dimitrie Ciofu; Iosif Fuchs; dr. Constantin Șerpe; Matei Mosoia; lt.col. (r) Minciunescu Petrișor; ing. Ioan Valeriu Naum; ing. Nicolae Carp; maior (r) cavalerie Ctin Ioan Trandafirescu; geolog Ioan Teodoru; arh. Nunuța Popovici; dr. Mircea Cearnă; Liliana Maria Găgiulescu; Mrgrit Farșirotu ing. Dan Zăgănescu; Mariana Petrescu (Rezolea) lect. univ. dr. Constanța Tudor; compozitor Ștefan Kardos; Constantin Bădescu; Vera Moroz; Văduva Jean Mihail; Laura Boerescu (Popescu); Elena Postolache; Sandu Ion; Sandu Fayer; Alexandru Gasparovici; Magdalena Giurgiu; ing. Timocleia Russu Tilli; Tisia Mirea; ing. Cleopatra Ianopol; ing. Mircea Hârsulescu; Viorica Ana Teodorini; prof. Dumitru P. Dogaru; Hortensia Andronescu; Constanța I. Demarat; Magdalena Giurgiu Popescu; Gheorghe Goran; ing. Popescu Corneliu; ing. Gica Georges Pollack; Gh. Liteanu; Lorica Gabrovanu; Mircea Mirceslav; arh. Ștefan Soare; Smaranda Marin; Costel Dugaia; Oana Beldiman; Radu Ecaterina.

le combat

Directeur: Michel Korné 7/05/93
ISSN 1148 - 7321

NUMERO 203

TARIF D'ABONNEMENT ANNUEL

En Francs Français:		En d'autres monnaies, le tarif est majoré des frais bancaires d'encaissement comme suit.
FRANCE	FRF 250	DEM 100 - CHF 90 - GBP 35
EUROPE	FRF 300	
Par avion :		
AMERIQUE		
AMERIQUE DU NORD	FRF350	USA 60 ou équivalent
ISRAEL		
AMERIQUE DU SUD		
ASIE	FRF 450	USA 70 ou équivalent
AUSTRALIE		
125 Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud-France		
Tel. (33-1) 46020540 Telefax (33-1) 46 02 14 37 - Tlx 633520 F		
Commission Paritaire N° 65481 - CCP. : 11 341 71 A Paris		

LA ROUMANIE, il y a cinquante ans

La stratégie d'Antonescu à la veille du 23 août 1944 - suite de l'interview avec Mr. George Barbul

G.B. Les Russes nous ont fait leur proposition pour sortir de la guerre le 2 juin 1944, et le 28 juin ils sont revenus à la charge en demandant ; "pourquoi ne répondez-vous pas à nos propositions ?"

On peut se demander pourquoi le maréchal Antonescu a eu ces réticences. Il y a eu une question psychologique. Il avait été chef des opérations militaires pendant la première guerre mondiale et avait davantage peur des Russes qui en 1917 étaient nos alliés, que de Mackensen qui était notre adversaire allemand. Il n'avait aucune confiance dans ce que les Russes pouvaient promettre.

Il a perdu une occasion. Du point de vue strictement critique, après la bataille d'Ouman où il y a eu cette percée soviétique, nous aurions dû nous retirer sur la ligne Focsani-Namoloasa-Galati. Antonescu ne l'a pas voulu. Il ne voulait pas laisser les Russes sur le territoire roumain, et il avait cette faiblesse de ne pas pouvoir accepter cela. Il ne l'a accepté finalement que le 21 août 1944 sous la pression presque irrésistible des Soviétiques devenue possible à cause de l'état de débâcle de l'armée roumaine.

M.K. Qu'espérait Antonescu entre le 2 juin et le 21 août sur le plan militaire ? Le front avait été stabilisé mais l'on savait bien que les Soviétiques allaient attaquer de nouveau.

G.B. Il espérait que les Soviétiques porteraient l'attaque sur le milieu du front en Pologne, parce qu'évidemment ils avaient traversé la Vistule et les grandes concentrations soviétiques et allemandes se faisaient sur ce front. Les Allemands ont d'ailleurs retiré de chez nous, six divisions. Ils avaient trente-cinq divisions en Roumanie, dont trente sur le front, et cinq à l'intérieur. Ils ont retiré six divisions à la suite du retrait des Soviétiques de notre front.

M.K. Est-ce que l'on est sûr que les Soviétiques les avaient effectivement retirées, et que ce n'était pas une ruse, de faire retirer certaines troupes et en faire revenir d'autres ?

A la veille du 19 août les Soviétiques disposaient de forces importantes sur le front de Moldavie.

G.B. Lorsque l'on regarde les forces qui étaient face à face, il n'y avait pas une grande différence. Il n'y avait qu'une légère supériorité soviétique. Ce que les Allemands considéraient avoir en face, c'est à peu près ce qui existait réellement.

Naturellement, il y a ici un trou d'information, du côté des Russes, qui disent toujours que leurs intentions étaient d'arriver là

où ils sont arrivés, et réécrivent ainsi l'histoire. Ils disent qu'ils ont fait cette offensive pour occuper la Bulgarie et la Roumanie, puisqu'ils les ont occupés. Mais en fait, il n'y avait pas plus d'armées soviétiques que nous ne les avions estimées. Le gros des forces soviétiques allait vers le centre, vers Berlin.

M.K. Que pouvait espérer Antonescu sur le plan militaire, alors que le 28 juin les Soviétiques l'avaient relancé ? Il n'a pas répondu, pour les raisons que vous venez d'expliquer, et le front était plus ou moins stabilisé mais enfin on sentait bien que les Allemands ne tiendraient pas. Il avait d'autre part vu que six divisions allemandes, dont quatre divisions blindées, avaient été retirées.

G.B. Surtout une, car les trois autres avaient du blindage léger et la Grossdeutschland division était la plus importante de celles qui avaient été retirées. Sur le front, d'après les informations de l'époque, même après ce retrait, il n'y avait pas une supériorité numérique soviétique écrasante. Elle était légère, et c'était finalement dans un cadre où l'on pouvait contenir les Soviétiques. Le 19 août, les Soviétiques avaient traversé la Vistule, et les troupes étaient concentrées sur ce centre. Aussi les Allemands disaient qu'une éventuelle offensive sur notre front n'avait pour but que d'empêcher les Allemands de retirer d'autres troupes pour les transférer sur le front de la Vistule où avaient été engagées les six divisions allemandes retirées de chez nous.

M.K. Les Soviétiques auraient en fait attaqué sur notre front pour éviter de raccourcir le front allemand et de le renforcer là où il était vital.

G.B. Il se passait également une autre chose en Allemagne. Hitler espérait probablement encore arriver à un arrangement avec les Occidentaux. Il n'y a aucun document écrit là-dessus, seulement Hitler s'est opposé à la demande de Guderian de déplacer des troupes du front occidental vers le front de Pologne qui était dégarni, et n'avait pas de réserve. Guderian disait que si les Russes attaquaient ils pénétreraient comme sur le Donetz en 1942, et Hitler ne voulait pas déplacer une seule division du front ouest au front est.

M.K. Pour quelles raisons ?

G.B. L'on ne peut faire que des hypothèses. La mienne est la suivante : Hitler ne croyait pas à une alliance durable entre les Anglo-saxons et la Russie communiste. Il croyait que devant la perspective de voir les

Russes devenir la principale puissance en Europe, les Anglo-saxons accepteraient éventuellement un accord avec les Allemands. Il fallait donc accentuer la menace russe qui était déjà grande après l'occupation des Balkans et de la Hongrie par l'armée rouge, en laissant les Soviétiques avancer à l'est, cependant que l'on arrêtaient les Anglo-américains à l'ouest. Hitler préparait d'ailleurs une offensive contre ces derniers et misait sur le succès de l'offensive d'hiver menée par Runstedt pour se dégager des Anglo-américains pendant un bon moment, les tenir loin des frontières de l'Allemagne et négocier avec eux dans cette situation. Alors probablement il aurait fait basculer ses troupes vers l'est.

Or ce qui est curieux, les Russes, au centre, n'ont repris l'offensive qu'après que Runstedt a été battu dans les Ardennes. C'est le 12 janvier 1945, que les Russes reprennent l'offensive à partir de la tête de pont à l'est de Cracovie et arrivent jusqu'à 80 kilomètres de Berlin, lors de la réunion de Yalta le 4/2/1945.

Fin août 1944, l'on espérait sur notre front de pouvoir nous retirer en cas de difficulté sur la ligne Focsani-Namoloasa-Galati et le maréchal Antonescu n'excluait pas l'éventualité que cette ligne soit tournée par les Russes qui effectuaient en Crimée des exercices de parachutistes pour essayer de débarquer dans la région de Constanta. Antonescu disait d'ailleurs une chose assez curieuse, que c'est dans le Baragan, la plaine orientale de Valachie, que se livrera la bataille de vie et de mort du peuple roumain. Il faisait construire des fortifications sur la ligne de l'Olt car il voyait en effet les Russes pénétrer entre les Carpates et le Danube.

Les Allemands avaient encore 21 divisions dans les Balkans et les Roumains 20 divisions en réserve. Antonescu espérait arrêter, avec ces troupes, l'avance soviétique, en encerclant et en détruisant les troupes russes qui auraient pénétré ou tourné la défense entre les Carpates et le Danube.

S'il gagnait la bataille du Baragan on retournerait sur la ligne de Focsani-Namoloasa-Galati pour attendre la fin de la guerre. C'était pour lui une solution de désespoir, préférable à l'occupation du pays par les Russes.

S'il a dit que le terme de 15 jours pour le retrait des Allemands de Roumanie était trop court, c'était une manière de ne pas rompre les négociations avec les Russes, mais également de ne pas les achever. Finalement lorsqu'il a vu l'effondrement du front le 21 août 1944, il

s'est décidé, en accord avec le général commandant allemand Friessener, de se retirer sur la ligne Focsani-Namobasa-Galati. Il comptait rester là avec les Russes en acceptant leurs conditions et en demandant aux Allemands de s'en aller.

Maintenant est-ce que les Allemands l'auraient accepté ?

M.K. Mais ils l'avaient accepté pour les Finlandais le 17 août.

G.B. Ils l'avaient accepté pour les Finlandais, parce qu'eux aussi avaient intérêt à raccourcir le front. Ils avaient intérêt à récupérer leurs troupes pour défendre l'Allemagne elle-même.

Je raconte dans mon bouquin la conversation entre Mihai Antonescu et Claudius qui était venu le voir de la part de Ribbentrop et lui a dit la même chose: naturellement les Allemands ont intérêt aussi à pouvoir utiliser leurs troupes sur le front allemand.

Est-ce que c'était réaliste ? C'est très difficile à le dire à posteriori.

M.K. L'on essaie d'expliquer la politique d'Antonescu par le fait qu'en tant que militaire il manquait de souplesse et qu'ayant donné sa parole il tenait à la respecter et ne voulait pas quitter les Allemands. Cela me paraît peu convainquant.

G.B. La demande aux Allemands de se retirer du territoire roumain en cas d'armistice était déjà rédigée depuis deux mois.

M.K. Les notes destinées aux Allemands ?

G.B. Elles étaient là avec la justification que les Allemands ne pouvaient pas tenir leur engagement de protéger nos frontières. Alors, dire maintenant que c'était la parole d'honneur qui l'empêchait de faire l'armistice, est inexacte. Naturellement Antonescu aurait refusé de se battre contre les Allemands.

M.K. De toute manière, cela aurait été difficile au point où les troupes étaient imbriquées et les Allemands avaient quand même un avantage d'armement dont ils n'ont pas su profiter.

M.B. C'est la surprise qui leur a été fatale. Les Russes par contre, avaient été informés du travail de sape fait dans l'armée roumaine pendant cette période.

M.K. Le travail de sape a été fait par Racovita et Damaceanu.

G.B. Le général Racovita était quelqu'un d'important à l'Etat Major et finalement il y a eu des choses importantes qui échappaient au maréchal et dont il ne s'occupait pas. Il y avait notamment "les officiers suspects", ceux qui entendaient défendre notre front, et qui étaient remplacés par d'autres. Les Russes qui avaient un contact permanent par le parti communiste avec le " bloc démocratique ", savaient qu'il y avait ce travail de sape. Lorsqu'ils ont vu que cela marchait, ils ont changé d'objectifs, pour attaquer en Roumanie, puisque cette possibilité leur était offerte.

M.K. C'est à dire qu'ils ont utilisées leurs troupes existantes et le front s'est effondré du fait que des troupes roumaines

qui ont été retirées.

G.B. Elles n'ont pas été retirées. 150 000 soldats et 6000 officiers sont tombés prisonniers chez les Russes.

M.K. Je le sais. C'est à cause de certaines divisions entières qui se retiraient du front, en laissant d'autres unités découvertes à droite et à gauche. Elles n'ont pas réussi à regagner Bucarest mais elles ont dégami le front et lorsque les Soviétiques ont attaqué sur les points dégarnis, notamment autour de Iassi, cela a été la débâcle.

Donc l'idée d'Antonescu était de tenir le front, jusqu'à la fin de la guerre en se basant sur les propositions soviétiques du 2 juin.

Bien plus tard, Ceausescu aussi bien que l'opposition ont prétendu que par le changement du 23 août 1944 la Roumanie a écourté la guerre de 200 jours. Mais cette affirmation n'est pas évidente puisqu'à défaut de pouvoir occuper les Balkans, l'attaque soviétique aurait été menée contre Berlin et aurait pu y parvenir probablement plus vite que par le détour qu'ils ont fait par Bucarest, Sofia et Budapest.

G.B. D'ailleurs dès que l'offensive de Runstedt dans les Ardennes a été repoussée par les Anglo-saxons, les Soviétiques ont attaqué, parce qu'après s'être emparés du Sud-Est de l'Europe, ils veulent arriver à Berlin aussi vite que possible. Le 4 février, lors de Yalta, ils avaient déjà occupé, sur le front central un territoire aussi grand que la Roumanie. (à suivre)

